

(بررسی مولفه ها و نظریه های طراحی حافظه جمعی و حس مکان در بافت های تاریخی)

منصوره دهقانی بشنه^{۱*}، فریال احمدی^۲

۱- کارشناسی ارشد گروه معماری، واحد علوم تحقیقات فارس، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

۲- دکتری گروه معماری، استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه مازندران، مازندران، ایران

چکیده

گذر از فضا به مکان و شکلگیری مکان های شهری به عنوان یکی از اهداف متعالی در برنامه ریزی و طراحی فضاهای عمومی شهری مدنظر است. یکی از مفاهیم مهم در این گذار خاطره انگیزی مکان در پی شکلگیری و انتقال خاطرات جمعی است. با وجود نقش موثر خاطرات جمعی در ارتقا کیفیت مکان های شهری و همچنین تجربه غنی فضاهای عمومی شهری در شهرهای تاریخی ایران، در ادبیات طراحی شهری، جایگاه ویژه این موضوع در فضاهای عمومی شهری امروزی به خوبی مورد کاوش قرار نگرفته است. لذا هدف گذاری موضوع در راستای برآورده کردن ساختار های حافظه و خاطره جمعی در نظام طراحی شهری و حفظ بافت های قدیمی، میتواند موجب پدید آمدن انتظام شهری و حس تعلق به مکان گردد؛ بدینسان در فرایند پژوهش از روش های مختلف تحقیق تاریخی، مقایسه و تحلیل محتوا جهت دست یافتن به مولفه های موثر بر شکلگیری خاطره جمعی استفاده می شود و پژوهش نمونه های موردی این فرایند را کامل میکند. پژوهش حاضر با روش توصیفی و تحلیلی و انجام مطالعات کتابخانه ای به دنبال تبیین عوامل موثر بر شکل گیری خاطره جمعی در فضاهای بافت تاریخی است، نتایج تحقیق حکایت از آن دارد که ترکیب سه مفهوم کالبد مکان، معنای مکان و فعالیت و رویدادهای مکان، مفاهیم پایه ی شکلگیری خاطره جمعی است. تفاوت در مولفه های شکل دهنده به این سه مفهوم متناسب با هویت مکان، تمایز در خاطرات جمعی فضاهای تاریخی شهری را سبب شده است.

واژه های کلیدی: حافظه جمعی، حس مکان بافت تاریخی، شهرستان نیریز

۱- مقدمه

شهر های به مثابه ارگانیک پویا هستند که مانند موجودات زنده به وجود می آیند، رشد می کنند به تکامل رسیده و در نهایت به فرسودگی میرسند. بافت های تاریخی نیز در زمان های متمادی و در طی قرون پدید می آیند و به مرور زمان وسعت پیدا میکنند. توجه به بهسازی و نوسازی بافت کهن و فرسوده شهر و به طور کلی دخالت در بافت فرسوده هموار یکی از مسائل اساسی شهرهای قدیمی و شهر هایی با هویت و روحیه خاص میباشد [۱]. این بافت ها از یک سو طیف گسترده ای از مشکلات کالبدی - عملکردی، ترافیکی و زیست محیطی رنج میبرند و از سوی دیگر مهمترین پتانسیل درونی شهر برای استفاده از زمین جهت اسکان جمعیت و تامین فضای باز و خدماتی، در جهت توجه به توسعه درون زای شهر محسوب می گردد [۲].